

Eesti Erametsaliidu ettepanekud erakondadele 2015. aasta Riigikogu valimisteks

Ligi pool Eestimaa metsadest on 97 000 eraisiku omanduses. Erametsadest varutakse aastas 7 miljonit tihumeetrit puitu, pakkudes sellega tööd kogu väärtusahelas 17-18 tuhandele inimesele. Eestimaa erametsad on suuremalt jaolt avatud külastamiseks kõigile meie elanikele ning täidavad olulises mahus keskkonnakaitse funktsiooni (18% erametsadest on kaitse all).

Eesti Erametsaliit (EEML) on seisukohal, et Eesti demokraatia ja säästva arengu seisukohast on oluline suurearvuline eraomanike ühiskonnagrupp, kes on huvitatud läbipaistvast majanduskeskkonnast ja enda omandi kaitsest. EEML soovib käesoleva dokumendiga edastada Eestimaa erakondadele ettepanekud, mis meie hinnangul toetavad oluliselt erametsanduse arengut. Loodame, et nende ettepanekute üle diskuteeritakse, neist mitmed võetakse omaks ka valimisprogrammides ja viiakse ellu uue Riigikogu koosseisu ajal.

Ettepanek 1: Maaomanikele kompenseeritakse riigi poolt õiglaselt ja koheselt omandi majandamisvõimalust oluliselt kitsendavad looduskaitse piirangud.

Põhjendus: avalikust huvist tulenevate omandile seatud piirangute kohene ja õiglane hüvitamine on üks põhiseadusest tulevaid põhimõtteid. Kahjuks on seda põhimõtet eiratud ning tänane praktika on põhjustanud vastandumist looduskaitsele ning nõrgendanud maaomanike usku Eesti kui õigusriigi toimimisse. Ka aastal 2012 Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud Looduskaitse arengukava näeb ette väljaspool Natura alasid metsapiirangute kompensatsioonimeetmete rakendamise 2014. aastal, kuid seda pole ellu viidud.

Kvaliteetne keskkond on avalik hüve, millesse peaks solidaarselt panustama kogu ühiskond. Tänapäevane „riigi võimad“ põhinev looduskaitse on aga ebaõiglaselt pannud kohustuse ainult maaomaniku õlule. Selline praktika soosib aga ebaefektiivsust – valikuid ei tehta ühiskonna võimad arvestades ja parimaid looduskaitse meetodeid juurutades, vaid kaitsealuseid hektareid ja protsente „taga ajades“. Väheneb omanike motivatsioon anda teada nende kinnistul leiduvatest kaitseväärtustest.

Õiglane ja kohene kompenseerimine sunnib ametkondi hindama kaitse vajadust põhjalikumalt ja kaaluma selle prioriteetsust ka teiste (eelarvest rahastatavate) eluvaldkondade suhtes. Kompensatsioonide eelis riigile võõrandamise ees on see, et omanikud ei tunnetaks looduskaitse enda omandile ohtu, vaid pigem tekitab see motivatsiooni majandada enda omandit looduskaitse eesmärkidel. Taastuks usaldus ja ka omanike huvi loodusväärtustest ametkondi teavitada.

Ettepanek 2. Õigusruumi muudetakse selliselt, et maaomanikele tekib õiglaslik alus ja toimiv süsteem saada oma maal tehnoarajatiste talumise eest õiglast hüvitist. Sätestatakse

ühtsed põhimõtted maaomanike ja liinihaldajate õigustest ja kohustustest nii rajatavate kui ka olemasolevate trasside ehitamisel, hooldamisel ja rekonstrueerimisel.

Põhjendus: Õiguskantsleri avalduse alusel hindas riigikohus juba 2012. aastal tehnovõrkude talumise tasu õiguspärasust ning jõudis seisukohale, et põhiseadust on rikutud ja tasu arvutamise põhimõtted tuleb ära muuta. Õiguskantsleri analüüsist järeldub, et tasu rakendamisel on äärmiselt väikene mõju elektri hinnale. Praktikas on energiaettevõtete vastava kulu täna juba tarbijatelt sisse kasseerinud (mis pole aga maaomanikeni jõudnud, sest hüvitis on niivõrd väike, et puudub motivatsioon seda taotleda).

Liiniomanike toimimisreeglid on koostatud maaomanike huvisid arvestamata. See on seadnud maaomanikud liiniettevõtetega võrreldes nõrgemasse seisu ja maa kasutus liinialustel maadel on ebaefektiivne. Näiteks võiks lubada liinialustel maadel energiavõsa kasvatamist, mis muudaks liinialuste maade hooldamise tulusamaks ja oleks kasulik nii liiniettevõtjale kui ka tarbijale. Kaaluda tuleks elektripaigaldiste kaitsevööndite ulatuse vähendamist. Tänapäevane regulatsioon näeb ette 220-230 kW liinide puhul liinist mõlemale poole 40 m laiuse kaitsevööndi rajamist, samas jääb puistute keskmine kõrgus Eestis sellele oluliselt alla (*Eesti kõrgeim kask on 36 m, kuusk 43 m ja mänd 46 m*). Üksikute väga kõrgete puude probleemi saaks lahendada ka ilma laia vööndi kehtestamiseta. Kitsamate kaitsevööndite hooldamine annaks aga kokkuhoidu muudeks vajalikeks hooldustöödeks.

Ettepanek 3. Luuakse maksusoodustus väikeomanike metsade majandamiseks. Nii füüsilisest isikust metsaomanikel kui ka füüsilisest isikust ettevõtjatel tõstetakse aastane maksuvabastus tasemele 5000 eurot, olenemata sellest, kas võõrandatakse raieõigust või metsamaterjali.

Põhjendus: Täna on puidu müügist võimalik maha arvata tulude maksustamisel 2877 eurot vaid füüsilisest isikust ettevõtjatel. See on seadnud füüsilised isikud puiduturul teistega ebavõrdsemasse olukorda ja soosinud nende poolt kinnistute müüki (omandist loobumist). Väikeomanike arvu vähenemine ei ole aga Eesti huvides mitmekülgse metsanduse ega ühiskonna säästva arengu seisukohast. Muudatus peaks toetama ka omanike poolt aktiivsemat metsa majandamist, mis omakorda aitab kaasa tööhõivele maapiirkondades ja Eesti metsatööstuse, sh bioenergiasektori, konkurentsivõimele (parema tooraine kättesaadavuse kaudu). Suurema puidukäibega kaasneb ka suurem maksutulu.

Võimalikku ajutist maksutulu vähenemist saab katta näiteks riigimetsa majandaja riigieelarveliste kohustuste suurendamise, reformimata riigimaa aktiivsema müügi või kinnistute müügi maksuvabastuse kaotamisest tekkiva tuluga.

Ettepanek 4. Maaomanikud kaasatakse sisuliselt ja efektiivsel viisil (kaasaegseid IKT vahendeid kasutades ning võimalikult varajases planeerimisfaasis) kõikidesse nende omandit puudutavatesse protsessidesse (planeeringud, kaitsepiirangute kavandamine, liinide rajamine või hooldamine).

Põhjendus: Tänapäevane kaasamise praktika on paljuski formaalne ja maaomanikega suheldakse siis, kui kavandatud planeering või kaitseala eelnõu on juba suuremalt jaolt valmis. Koostajatel puudub paljuski pärast seda motivatsioon muudatusteks ja sisuliseks koostööks. Avalikustamine on formaalne ja omanikele ei selgitata piisavalt planeeringuga kaasnevat mõju omandile. Kaasamine on pigem „seisukohtade võitlus“ kui parima ühisosa leidmine. E-riigi

võimalusi peab arendama selleks, et luua võimalused omanike võimalikult varajaseks teavitamiseks ja süsteemse tagasiside saamiseks nende omandit puudutada võivatest erinevatest algatustest, sh erinevatest uuringutest ja inventuuridest.

Ettepanek 5. Jätkata metsaühistute riigipoolset toetamist, andes samas halduslepingute alusel osad metsandusega seotud riigi funktsioonid (nt metsateatiste kontroll, raielankide ja uuendusala ülevaatus, metsakahjustuste hindamine, looduskaitseliste tööde teostamise korraldamine, jooksev metsakorraldus, elupaikade seire) metsaühistutele.

Põhjendus: Väikeste metsaomandite efektiivne ja parimat praktikat järgiv majandamine eeldab omanike ühistegevust ja metsandusprofessionaalide kaasamist. Selle parimaks lahenduseks on ühistuline koostöö, mis võimaldab pakkuda metsa majandamise kompleksteenust (planeerimine, hooldus, raie, turustamine, uuendamine jms). On paratamatu, et väga väikeste metsaomanike huvi liituda ühistutega on ajutist laadi (teenuse vajadus võib ilmnedu kord 15-20 aasta tagant), samas „kontakti hind“ ühistule on kõrge. Riigi tugi annaks ühistutele võimekuse tegeleda väikeste omanikega, tõstes nende teadlikkust ja innustades neid oma metsi majandama. Osaliselt oleks võimalik selline toetus realiseerida tänaste riigi funktsioonide ja finantsvahendite üleandmisega ühistutele. Vastav pädevus on ühistutel metsakonsulentide näol olemas ja vajadusel saab seda tõsta täiendkoolitusega. Arvestades vajadust optimeerida ka riigiametnike koosseisu väheneva tööjõu olukorras, on ettepaneku ellurakendamises kasu ka avalikule sektorile laiemalt.

Ettepanek 6. Jahinduse korraldust muudetakse enam maaomanikke arvestavaks. Alates 2017. aastast lubatakse jahipidamist ainult nendel maadel, kus maaomanikuga on sõlmitud maa jahindusliku kasutuse kirjalik leping.

Põhjendus: Tänapäevane jahiseadus ühelt poolt nõuab, et kinnisasjal jahipidamiseks tuleb sõlmida leping, teisalt aga lubab jahipidamist võõral maal päikesetõusust päikeseloojanguni ilma loata (kui omanik pole seda otseselt keelanud). Selle tulemusena puuduvad valdava osa erametsade osas endiselt lepingud (jahipiirkondade kasutajatel puudub motivatsioon neid sõlmida) ja väikeomanikud on oluliselt halvemas läbirääkimiste positsioonis lepingutingimuste, sh kahjustuste hüvitamise sätete, seadmisel (erinevalt RMK-st).

On ebamõistlik, et riik annab muudel põhjustel kui riigikaitse või sisejulgeolek õiguse tulirelvaga liikuda võõral maal ilma selleks maaomanikuga kokkulepet omamata. Sellise omandi riive puhul puudub avalik huvi. Andmaks piisava aja osapooltele lepingud sõlmida, on EEMLi ettepanek sätestada 2-aastane üleminekuaj.

Eesti Erametsaliit on valmis oma ettepanekuid täiendavalt selgitama ja kohtuma kõigi erakondadega, kes selleks huvi näitavad. Meie eesmärk on üks - toetada demokraatliku Eesti arengut!

Eesti Erametsaliidu juhatus